

Самоков

Музикант, 20-те години, Букурещ

Град Самоков е разположен на 63 километра южно от град София, край река Искър и притока ѝ река Бистрица в Самоковската комарина, на надморска височина 900 метра

Интересна е историята на този град, дал името на една от големите архитектурни и иконописни школи през българското Възраждане. Предполага се, че името на Самоков идва от "самоковите" - съоръжения за получаване на желязо, свързани с

името на майстор Бельо, който построил малка църква на около 2 километра южно от Самоков, която и до днес носи неговото име - Бельова.

Сведения за броя на населението на Самоков пред Възражденската епоха са най-разнородни.

През 1858 година в "Цариградски Вестник" била публикувана статия за Самоков, където се посочвало, че в града имало до 2850 християнски дома, до 1500 турски, 200 еврейски и 30 ромски - общо 4850.

През 1864 година чрез административната реформа бил създаден Дунавският Вилаят, в който през 1866 година било извършено преброяване на населението и имотите. Според него

В Самоков е имало 11 649 души: българи – 7526; турци - 3043; евреи – 587; турски роми – 336 и християнски роми – 85 човека.

Константин Иречек, посетил Самоков през 1882 година, пише, че градът брои 9970 жители, от които 833 испански евреи, 608 турци, 130 Власи, а останалите – българи.

По селата в каазата са живеели още 78 ромски семейства. В Самоковската кааза в средата на 40-те години на XIX век са живеели общо 122 ромски семейства, от които 90 са били мюсюлмански и 32 християнски.

В настоящия момент общият брой на ромите в град Самоков е около 10 000 души.

По-голяма част от ромите в Самоков живеят в обособен квартал, който самите те наричат Махалата. Тя се намира в северната част на града. Там някои от ромските къщи са групирани и в повечето случаи граничат с българските къщи, има и върхове, които са добре поддържани. В по-голямата си част обаче махалата е изградена от ниски малки къщички, от които някои са състояти само от две стаи и малко коридорче, а други са направени от различни подръчни материали, прикрепени към тухлените малки къщи. Имат малки върхчета заградени някъде с мрежа или малка дървена ограда. През цялата Махала минават две-три прости улици, останалите са толкова тесни и криволичещи, че на места може да мине само един човек. Въпреки това, там има няколко магазина, които сега са частни, има кафе-аператиби и други удобства, които сами са създали.

Махалата е разделена на две сравнително обособени части, като в едната живеят роми, които се самоопределят като български цигани, а в другата живеят роми, които се самоопределят като турски цигани. Хората в двете части на махалата живеят относително изолирани едни от други, като междуличностните им контакти са сравнително ограничени и случайни.

Значително по-малка част от ромите живеят в различните квартали на града, като част от тях са настанени в жилищни панелни блокове по постановление на МС от 1978г.

В Самоков ромите до 1960 г. са били значително по - малка група отколкото сега. След 60-те години започва масово заселване на роми в града, във връзка с построяването на нови предприятия, където те намират работа. Най-много роми са работили в текстилната промишленост, във фабриките "Рилски лен", "Слатина", "Самоковска комуна".

При последното преброяване в гр. Самоков от 1989г. са регистрирани около 7 000 цигани, но в действителност тези данни не могат да се вземат за напълно достоверни и точни.

В Самоков ромите се самоопределят като ковачи, калайджии, зла-

тари, кошничари, грастари, временари и пр.

На този етап, когато икономическата картина в Самоков е както в останалите градове на страната, голяма част от циганите са без работа, като много малка част от тях са заети в производството или са частни занаятчи. Най-многобройна е групата на безработните и социално слаби, които получават помощи от центъра за социални грижи към общината.

Социалната политика, която община Самоков провежда спрямо ромите е насочена към пълно обхващане на децата в детски градини и училищата в различните им степени. В близост до циганската махала се намира училище "Петър Берон", където децата учат от първи до четвърти клас. По-големите ученици посещават училище "Хр. Максимов", което се намира също в близост до махалата, но преобладаващата част завършват средното си образование в ОУ "Неофит Рилски", където им се дава основна професионална квалификация. Там момичетата учат за шивачки, а момчетата – за сърводелци и стругари. Деца, оставени без родителски надзор, и сираците се настаниват в Дом за деца и юноши, който се намира в с. Гуцал, в Радомина и Гурково. В село Алино има пансион на пълна държавна издръжка, където също са настанени социално слаби деца.

Децата от предучилищна възраст са обхванати в Целодневна детска градина "Пролет", която се намира в циганската махала, а в Обединено детско заведение "Зорница" е открита седмична група. Потчи всички деца плащат половината от таксата, определена за тези учебни заведения, а някои от децата са напълно освободени от такса, поради това, че са от многочленно семейство или са социално слаби.

Децата на ромите, живеещи в другите квартали и в панелните жилища, посещават училища и детски градини, които се намират най-близо до местоживеещото им.

У дома бях царица, а при мъжа - магарица...

Иванка, р. 1928 г., Самоков, пети клас

Родена съм у София на 28. 02. 1928 от чисти цигани - баща Вълчан и майка Екатерина, но не сме живеели у циганската махала.

Баща ми е от Елин Пелин и е работил малко у пощенската администрация, а майка ми е била домакиня. Тя ни е отглеждала.

Чедо, на га ти кажа, бяхме четири деца, аз и още две сестри и един брат. Аз бях най-голема, па после брат ми, па после дваме сестри. Те умряха, останах само аз.

**Младоженци,
70-те, Лом**

ни в Самоков и взе само мен. Като дошлохме у Самоков, мъжът ми ме открадна за булка. Аз бях на петнайсет години, а той на шестнайсет и той учеше, казваше се Крум. Аз зорлем изучих до шести клас. Имах и свекър, и свекърва. Тука голямо семейство при нея беше. Мъжът ми имаше още двама братя и две сестри.

При свекъра и свекървата живеехме, ама те бяха много лоши хора, особено свекървата. Тя все недоволстваше от мене. Някак си, ако можеше, живя щеше да ме запали. И мъжа ми, и аз чакахме за храна от тях, ама аз не съм стояла така, по цял ден перях, чистех ги всичките... нали и неговите братя и сестри бяхме заедно... готовех. А тя все ме кълнеше... това не било както тря-

Баща ми много ни гледаше. Обичаше да се грижи за нас. Работеше много, защото бяхме бедно семейство. Работеше и по къщите, тука го викнат, там го викнат. За хляб барем сбереше някой лев. Сиромашия... Ама като бях на осем години, той почина. Майка ми се грижеше за всичките. Сами живеехме у схлупена къща. Пък и войната съм заварила. Беше ужасно. Това, дете, никога да не го изпиташ. После с моята майка дошлихме у Самоков, като бях на петнайсет години. Пък майка ми остави другите деца у нейната сестра да се грижи за тях, а тя се оче-

бва... готвила съм помии, ама аз я тръпях. Нали ни хранеха, пък и не мога да се карам с нея, нали ми е свекърва. Мъжът ми що работеше, нищо, той можеше да прави само деца.

Имам осем деца и всичките момчета. Не ме питай как сме живели у тая малка къща - у коридорчето сме спали. Ама най - доброто ми дете, на което можех да разчитам, почина на 43 години, бутна се с лека кола у камион. Господ си го прибра.

Сама съм се грижела за всичките. Много я интересуваше оная как съм, или как са децата. Едно марципанче не им е купила. Аз ги възпитавах. Не искаше да среща ни мене, ни децата. Само си се гледаше нея, нейното семейство. Мъжът ми... той траеше. С голи ръце съм ги отгледала. Всичките се изпозениха по гва пъти, а най-големия - три пъти. Те са добре. Господ и на тях да им помага.

Аз не ги тормозя, както мене свекърва ми ме е тормозила. Не им се бъркам. Имам 25 внука и 3 правнучки. Снахите помежду си горедолу се разбирам, понякога се скарам, пък аз им викам: "Недейте така, влезнете си у дома, на кромко си се разбирайте. Не правете така махалата сеир да гледа." Искам внуците да са покрай майките си, да ги учат да им помагат.

Дете, вярвам в Бога, слушайте него. Той ми помага да живея. Седемнадесет години трудов стаж имам в циганското училище като чистачка. Така по малко да осигурим прехраната, пък и за пенсия да осигурим.

Живея сама в една стая, една къща по-надолу. Нищо хубаво от тоя живот не съм видяла. Една снимка нямам, един букет не съм получила до днес. Не съм била зачитана за нищо. Бях служиня. (Казва го със сълзи на очи и прави честен кръст). У дома бях царица, а при мъжа - магарица...

Жената мен ме избра...

Пенко, роден 1933 година, Самоков, пенсионер

При царския живот беше мизерия, въшки до гуша - при царя. Ето и сега го докарахме пак така.

Живеехме в стари къщи. Тухлите си правехме на ръка преди години. Когато аз ходех на училище при учителката Пенчева, учител Пенчев, Персова, Керачев и Кирачева, ако ги спомняте? Това беше германците когато дойдоха, това беше 1945, 1946, 1947 година, не знам, не помня точно.

Когато дойдоха германците, бях първоотделенец, нямаше с какво да ходим на училище. Баща ми ми купи дървени обувки, отдолу дър-

Во, отгоре свинска кожа с кабарчета отстрани, ковани. Отивах зимно време на училище, ама краката само вода ми ставаха. Но както и га е. А глад немаше, разбираш ли, дрехи немаше - облекло немаше. Немаше с какво да се облечеме да отидеме на училище.

Девет деца сме, пет братя и четири сестри. Девет изчува баща ми и майка ми.

Баща ми е бил калайджия, калайдисва съдове. Майка ми беше момакиня, работила е малко на тютюневия склад, но тогава ...е - е там беше. Но както и га е. Животът беше мизерен при царството, мизерен. Помня и хлеба, че го даваха с купони. Редях се на фурната, там при Благое - Белчинецо, синовете му са живи, единият умрял, доброволец отишъл. С купони хлеб, с купони олио, с купони захар, с купони всичко. Комисарите даваха бележка да си купим един метър плат за панталони.

На семейството един метър плат и то с трудности, нямаше заводи, беше техниката умреяла при царството, при цар Борис, немаше никаква техника, само селскостопанска имаше. Селата бяха добри, имаха имоти, имаха крави, овце, сирене, масло, хляб, всичко. Градът беше мизерен, както сега докараха да страда града, да не може да се купи хлеб за децата, да не може мляко, да не може да се купи нищо. Погоре беше при Войната, отколкото сега.

Баща ми имаше 4 тона жито винаги в къщи, понеже беше калайджия, калайдисства по селата. Хората дават съдовете, събира съдовете и пазари на килограм жито - 100 кила, 80 кила жито, 200 кила, вземаше ечемик. Калайдисва им съдовете и ние за хляб не страдахме, въпреки че бехме 9 деца. По 4-5 тона жито всяка есен докарвахме тук в къщи, мелеше го баща ми в село Драгушиново, там имаше хубава мелница - първокачествена... и за хляб не сме страдали, нито за манджа. А исках много пари.

Преди години цялото семейство се обичаше - братя, сестри, майка, баща, но сега са лоши. Хората вътре не могат да си живеят в семейството. Много лошо, много лошо. Ето, гъде винчестера тука имам, постоянно викам по тях да не се бият, постоянно викам и не съм само аз, из цялата махала тука се чува, че некой вика по некой и се кара.

Не, не може да не се правят грешки, но децата са били възпитани без училище.

Баща ми не беше лош, да ни е страх от него, майка ни ни биеше много, тя беше по-лоша. Баща ми много добър беше, извънредно. Той не е бил нито едно дете, един шамар не е ударил през живота си, 9 деца бехме. Добре си живееха с майка ми. А майка ни много ни биеше зарад пусто учене. На мен не ми вървеше четенето (смее се). Брат ми минава с 4, учителя Пенче зима от него една единица, слага я на мойта гвойка - става 3, та да мина (смее се). И следващата година не ходих

на училище, по-следващата ходих във второ отделение. Завърших го с 4 и за трето отделение уучих само първия срок, три месеца, и съм спрел. После помогах на баща ми, работих с баща ми, спрях училище.

Да Ви кажа, моите мизерия е голема. Аз от 11-12 години по калайсване ходих по Трънските села, там към границата. Но както и га е. После, след една-две години ходих за четина, баща ми, тука нашата маала, българските цигани ходиха за четина, за свинска четина. Вземат раницата и хайде по селата надолу по Северна

България и бръснат кожи - четинаро, четинаро, Викам, кожи бръснем. Изкарал кожата, бръсне четината, вървеше по 4,80 лева на вторични сировини. Дадаха ни пълномощно от Вторични сировини - писмо от Вторични сировини, че имаме право да ходиме и ни по-дисигуряваха, ако немаме квартира, у съветите да спием. Ходих за четина с него, с баща ми от 13 години - слаб бях, малък, слаб, но не ми се седи дома. Много души бяхме, къщата малка, много тясно.

И другите братя са ходили с баща ми. Водеше ни един след друг, не може всичките наведнаж, един по-малък, друг по-голям.

Ходихме четириимата братя и баща ми - пет заедно. Склочи баща ми договор у Чирпан за петстотин кила четина да предаваме на Вторични сировини, а ние я предадохме само за един месец и така изчува баща

*Децата са най-
голямото
богатство на
ромите...*

ни и сме доволни. После Войник ходих у Видин първоначално, една година изкарах без никаква отпуска. Една година и колет не съм получил, защото пък другия брат служи в Пирин, по-големия и защото няма, няма какво да ми пратят, пари нямам. А аз съм тамока, като отдельонен командир, младши сержант - и ми даваха заплата 3,80 лева, 4 лева ли беше, и си взимах цигари по 80 стотинки ли беше карочка по 8 цигари. Като се свършат парите, повече цигари не пуша. Фасове не съм събирал, като другите войници да събирамт по гвора фасове, не! Купя си цигари докато имам пари, свърша ли

парите, спирам да пуша.

Писма съм получавал и аз съм писал много. След туй ме командироВаха във Варна у морската пехома, като моряк, щеше да се удавим там. Те ни заградиха с морето, това беше на квартал Аспарухово. Аз прескочих оградата и пробвам надолу, пускам се надолу с краката, дигнах ръцете и пускам се надолу да видя каква дълбочина има (смее се). Знаех да плувам добре, ама благодарение, че стигнах до някой камък, скала и като се налягам у Богата и право нагоре изскочих. Уплаших се и после не се пусках вече, после спускане няма, щеше да се удавя.

Аз съм се женил на 29 години, трима братя ме

*И бунгалото
също е дом...*

прежениха и гъве сестри. Жената ми е по-млада от мене. Аз със мисълта си бях много трудолюбив и исках да постигна нещо, исках да разваля старата къща на баща ми, да строим нова къща. Набавих 20 000 тухли, във фурна некох пред Вратата там, тогава и глоба получих от общината, зарад пушека на тухлите. Но като се ожениха братята ми, сестрите ми, то вече това гледам, че няма да е къща, не може да се съберат пари. Тоя вика: "Дай тате", оня вика: "Дай тате", като закъсам и мой дава и на зетовете, и на синовете и аз си ходих ергенин. Ходих си ергенин, ама животът си живеех.

Аз съм бил от малък търговец, през рамо с кантара по селата - купувам четина, бакър и отпадъци, цветни метали и ги предавах все на Вторични сировини. Ходил съм и по Любешко, по Троян на матък, козина от кози, по триста кила козина хващах, тука за помациите Велинградско на матъка - продавах по 4,50 лева, купувах я по 1,20 лева. Имах пари като ергенин, много пари, любовници до гуша - за какво да се женя, за какво да се женя. Две стаички при баща ми имах, пълна къща с народ - тясно.

Там живееха и живеят братята и сестрите, а братята като се оженят, се отделят и под наем живеят някъде, в някоя стаичка в малките къщички на махалата. После строихме на брата, на единия брат - една къща на големия, а после другия си строи, после аз строих на по-малкия брат една стая долу и се отделиха и почнаха да си живеят живота. И много по-късно, на 29 години аз съм се оженил.

Жената мен ме избра. Да, да, тя мен ме избра, не само тя ме избираше, много ме избраха, много момичета, а пък и жени да кажем (смее се), а пък и семейни, женени жени ме избраха, но аз не се погдавах на такива работи, пазех си просто авторитета.

Тук, при нашите цигани нямаше такива работи, това ставаше при другите цигани - камунарите, сръбските цигани - надолу в Северна България се купуват булките с пари. При нас нямаше такова нещо, в Самоков нямаше такова нещо.

Като се ожених, направих си една къща и едно коридорче, там до къщата на баща ми - построих една стаичка и коридорче. И обзаведох я с душеме, врати, дограми, хубаво, модерничко беше. Но тогава точно, след една година, дойде 23-то Министерско постановление - занаятчиите да си работят свободно, кой каквото умеет. Добре, ама аз нямам пари, баща ми няма, дега ми и мой, бедни са, без пари не може. И аз, какво да правя, искал да стана производител на четки и четки да правя. Вместо да продавам четината на частни четкари, тогава я продавахме от 8 до 12 лева, а във Вторични сировини беше 4,80 лева, а частниците четкари я купуваха по-скъпо. Тогава решил да си продам къщата, да вземем пари и да почнем да работим занаята, но преди това ходих та събрах 60 кила четина. Аз четината набавих - 60 килограма

моя стока, лична, хубава четина за четки я избрах, но жената не гаде га продавам къщата. Тогава аз се принудих да иска заем от деда ми и от баща ми. Баща ми гаде 5000 лева, а деда ми гаде 18 000 лева, не наведнъж, по малко, В разстояние на един-два месеца, докато изработим стоката. Трябвала ми пари за фурна, да се пече четината, за лепило, гръжки, трябвала ми пари за гилзи и т. н., за материали. Работих,

2000

рах, децата

стая (показу

у коридора,

и работим,

работих. Не-

ботим на

на предста-

вор на гре-

четина. То е

роко (показ

40 см.) с

толкова ши-

се, та да ма-

от четина-

прахта. Вед-

Връзвам я на

скам я на

се; Втори

и тогава чак

риала готов

правих гве-

ки, сто бада-

6. Когато

згяха да ра-

та не знае

при нея, за-

ляgam, до

Приятелки, 70-те, Благоевград

четки изка-
спят у тая
ва), а аз тук,
тезгяхчето
по цяла нощ
знаех да ра-
грабен, нямах
ва като май-
бен да решим
толкова ши-
ва около 30-
гвайсе зъба
роко, реши
хне мъхта
та, да падне
нъж я решим,
снопчета, пу-
фурна, пече
път я решим
става мате-
за четки. На-
хиляди чет-
нарки номер
седех на те-
ботим, жена-
кога, лягам
щото тихо
един-два часа

работех нощно време. Тихо лягам и у 4-5 часа ставам да работя материала, да изкарам продукция, да продадем, да се снабдим с пари. Но какво се случи, след като пригответих стоката - нямах пари да си изкарам калкулация. Една калкулация беше тогава 50 лева или 100 лева при Филчев, той правеше калкулация, но нямам пари. Ако имам пари да си вземем калкулацията, товарим четките, отивам и ги продавам. Тогава магазините ги взимаха по калкулация, цената. Калкулацията отразява цената нали - в магазините. Но решил на един софиянец, дошъл познат, като рога ми е - и той четкар, гадох ги на него.

Продадох на него четките, някъде около 12-13 000 лева четките. Тогава аз ги дадох на загуба, защото трябва да кьари и той, трябва да кьари, превоз има, разноски има, трябва печалба. Аз ги дадох на половина цена - само и само да взема пари, да взема калкулацията, дадох му ги, вземах си парите. Оттогоди, вземах си калкулацията и почнах да си работим. Ходих за четина, събиращ по селата, обиколил бях почти цяла България. После излезна постановление на Министерския съвет и забраниха занаятите, почна тогава милицията да обикаля по Махалата и да обискира, тарашеха навсякъде. Много мизерия правеха, почнаха хората да се крият. Това беше някъде 1966, 1967 година.

Цялата къща на един път построих, като се захванах със занаята - четкарството. Купих 180 килограма свинска четина, мои лични пари, върнах на ядо ми и върнах тия на баща ми, нямам задължения към тях. И даваха парцели тука и аз направих молба, скица, насам-натам по света. Беше председател Лалов. Отпуснаха ни тоя парцел, но по-късно чрез мошеници искаха да ме отблъснат, понеже съм имал къде да живея, а хората пък нямали по хич. Но аз отидох при Лалов, оттук-оттам, имаше един инженерин - техник, строителен техник, не му помня името, той ми помогна много. Успях да не ме отблъснат от парцела, но ми сложиха орнак. На тоя парцел къщата ми е близнак. Сложиха ми орнак на 489 квадратма - толкова е парцела, нашия няма и 500 квадратма. И аз се съгласих не от воля, а по неволя, защото ако не бях се съгласил, щеше той да го вземе парцела и аз щеше още да киснем, може би у Махалата, там у боклуците (къщата е в самото начало на Махалата, граничи с български къщи), но аз се съгласих. И като си работех с четкарството, продължих си ден и нощем, ден и нощем. Вземах, събрах малко пари, туй-онуй, усвоих парцела и почнах да строим. Така си направихме къщата.

Баща ми е бил работник като мене...

Асан, р. 1940 г., Самоков, 8-ми клас

Баща ми е бил работник като мене, работил у Керамичната фабрика. Отначало работил в Лимонадената фабрика, разкарваше по грача, по сладкарници и кръчми безалкохолно с каруцата, тогава се правеше лимонада, бира. Аз му помагах, стоварах каси, карах коня. Майка ми тютюнева работничка, оттам взема пенсия, работи 30-тина години. Баща ми беше каруцар.

Ние сме двама братя и пет сестри, едната почина - най-малката, сега сме двама братя и четири сестри. Живеехме в махалата.

Живеехме, ей там, сега майка ми до нас живее, а аз прогадох старата къща. Работих у "Мусала", дълги години и стигах до 1000 лева на месец. Работих в силните отрови. Даваме здраве за пари. Имаше при мене един човек, то Верно, учил, обаче не му се захващаше с тая работа и бъркаше активните маси там и ме научи. После аз ги бърка..., ама не ми гадоха втора група пенсия. Ако ми беше дал втора група, още на 55 години щях да се пенсионирам, както и га е, засега работих и сега работим още. Сега, на 28-ми тоя месец, се пенсионирам.

Ние живеехме в махалата и цялата махала живееше мизерно, защото нали не сме толкова образовани, като отдохме в предприятието работихме най-ниско платената работа. Аз съм почнал от 1956-та година държавна работа в "Борис Хаджисотиров" и 43 години стаж имам досега. Принудих се, защото не ми стигат хлябовете, това е преди да отида в казармата, отидох там. Служих в Сливница - ние бяхме минометна артилерия, батарея от 16 гуши.

Учил съм тука, в "Христо Максимов", до 4-ти клас. От четвърти клас в "Самоковска комуна" до осми клас и нямаше условия и преди да влезна в казармата бях Ваксаджия... ходих, лъскаме им обувките.

Имам сестра, най-голяма, аз съм, брат ми, после са сестрите. Та крило-ляво сме живяли... И оттам вече видях приятелите, всеки направил сандъче и аз така почнах. Имаше тук склад за зърнени храни, там пазех и лъскахме обувките. Донесат им там ядене - първо, второ, трето, те вървят, а ние им пеехме и лъскахме обувките. На другия ден сабале излизам, лъскам обувките, кой що дава - 20 стотинки, 50 стотинки, за нашия дом добре стигаха за гва хляба, трябваха нали, донасяхме пари и така сме живели. После, като пораснах, отидох в "Борис Хаджисотиров", една седмица съм работил нощна смена. Имаше един Джони, мой там спеше, защото нямаше къде да спят в къщи. Вика: "Аз отговарям за тебе, ще работиш тука", а никой не ме назначи и раздавах шпули на тъкачките. И от нощна смяна преминаваме на първа смяна и правят събрание. Питат ме: "А бе, кой те назначи тебе? Викам, Джони". Почнаха да се смеят и събранието закриха. Смях, смях, смях... иnak ме питат майсторите: "Кой те прие, кой те назначи?". Викам, че Джони инак смях и смях. И тъкачките викат: "Много добро момче, каквито шпули му искали, това ни дава" - и тогава ме похвалиха. Назначиха ме и една година работих зареждач, после като шпулар, имах желание и ми прилягаше...

Имаше един турчин, Ариф Есаут, и той ме научи и после аз сам си зареждах машината. И оттам 56-та година заминавам войник. Обаче не е като сега, сега половин сватба, даже цяла сватба, като изпращат войник. Дома направиха една вечеря, като получих съобщението една седмица преди това. Купиха ми парченки, чорапи, прибори, като за у

казармата. Вечеряхме и сутринта братята, сестрите ми, майка ми ме изпратиха... гойде рейса, качиха ни и хайде... давай, давай и у Сливница. Там изкарах 2 години в една и съща рота. Ама, като се върнах, гледам приятелите вече наред всички възмъжели и отивам в Керамичната фабрика да работя. Викам си, където какват, пари само да има. Живеехме хубаво, нямащо да си крия душата. Там работих 15 години. После отидох у "Мусала", защото там е по-лека работата, а дават пари.

Началник ми беше Тоската Гоше. Там изкарах 11 години и накрая се скарахме и аз извиках зета, на сестра ми мъж, да работи там, обаче не можа. То има една пещ, материала къде го сушиш, преработваме го, после го мирем, сушим го, после го мирем, бъркаме го със сода каустик, слагаме други препарали. Един ден смених там 10 души, втора смяна, излизам пълни, а от носа им тече кръв и напускам и викам: "Верно, дават пари, ама не ни харесва, нощно време не можем да спим".

А на мене нищо ми нямаше. Тука преги, у "Рилски лен", изважда един фургон, снимки да

*След тежък работен ден
махалата е пристан*

ни правят, нещо трябвало да идем у София. Ама жена ми вика: "Няма да ходиш никъде, нема да идеш"- и аз я послушах, а трябваше да ига, щяха да ме изследват. Сега имам високо кръвно и захарна болест, ама мисля, че съм добре.

Аз като работих у "Слатина", имах едно гадже

от Махалата и тя работеше там и се запознахме и се оженихме. Сватба правихме и отидох в казармата, после, кромко Викам, като всеки мъж и се разпореждам... Изневери ми.

А правихме всичко по гражданско и едно дете имаме. И ми изневери и аз като се върнах... ами аз година и шест месеца не бях си игвал отпуска, защото нямаше

кой да ме смени И криво-ляво изкарахме службата, га-
доха ми полагаемата отпуска, гледам, дома няма я, а
тя била втора смена на работа у "Слатина". И питам
сестрите, къде е кака ви, а те викат, че е втора смяна.
Гледам 10 часа (22,00 часа) Вече, няма я. А сега, ще оти-
да горе, а спирката беше тука, при "Домашни потреби". И отивам при нея и и викам: "Здравей!" Ни здравей
ми казва, нито нищо. Имаше и други жени, бутат я към
мене, нали. После застана малко по-настрана и вика:
"Ако искаш да го деш га живееш при нас, ще живееме,
ако не, аз у вас няма да ига, не мога да живея". А тя си
имала шубе нещо... брат ми я хванал, сестрите я хвана-
ли с друг мъж и тя не смее да го деше. Не може да живее,
защото са я хванали страховете, тя е гузна. Те са я
изгонили. Аз се принудих да отида га живея в тях. Мене
там не ми харесва, а те бяха 10 десета, у гве става живе-

*Вечер в
ромска
махала*

еха. И какво, що стана на другия ден... Викам: "Слушай, ако искаш да гойдеш дома да живееш с мен, ела, ако не, аз си отивам." И тя ми вика: "Аз у Вас не можа да живея" Викам: "Ако искаш, ти избирам и мака..." Прибрах се аз дома и оттам, вечерта беше и братата почна: "Ти като гойде, защо не седя поне едната вечер да ти кажем какво и що е?" Е, Викам, с едни приятели бяхме, пийнахме и той вика, хайде да се оправите. Обаче не можа да стане нищо... напусих я.

И на другия ден хванах тая, моите жена. Тя си гойде с мен, ние мишка я хванах и си я доведох. Седях дома една седмица, отидох си в казармата, мина се, на втората седмица идеше ми на свиддане. Тогава имах две жени... Както и да е, отидох в казармата, имаше 58-ма година съкращение в армията, а нас ни пратиха на гарата да охраняваме продукти за поделенията, караул давахме. Вечерта се прибрахме, един месец караул давахме там. Помощник-дежурният правеше проверките, всеки вика, имаше и един добър майтан, подигравка си правеша - обаждат се на женски глас, кукуригат си, викат ни македонци. "Я момчета, малко тишина, ще ви кажем една радостна вест - утре 36-ти набор се уволнява, съкращение на армията, обаче никой да не вика. Вика ли някой, задържаме го след службата, ще служи още, нема да му дадем билета и това е." И сабалем аз нямам време кога да изпращам да ми донесат дрехи, гадоха ми там войнишки дрехи, парадни. Старшината беше циганин от Враца и ми вика: "Не бой се, ще си идеш с тия, ще ги изпратиш после с колет. Дойдох си у дома, а баджанак ми гойде пръв за добре дошъл и донесе едно шише от килограм мента, той и сега това си пие. Пийнахме две чаши и гойде брат ми и донесе едно лимонадено шише и счупи шишето в краката ми и аз веднага откачих. Брат ми ми счупи шише пред краката... мента ли беше, вода ли беше, не знам. Това беше на 18 август и аз събрах шишето, счупените стъклца и веднага ме сковаша тука нещо (показва гърдите си), който не е страдал, не знае нищо. Вземах и отидох и се хванах на хорото, но гойдоха сестрите ми и ме хванаха.

През 1987 година, май месец започнах да строя къщата. Тя стана голяма - на три етажа с 15 стаи. Май месец ми гадоха парцела. Имаше и друго, нямаше да получим това място. Един ден бяхме набанкет, на годишно отчетно събрание - партийно. Дойдохме си оттам у дома и жената вика: "Хубаво, това Вашето на нищо не прилича, да ядете, да пиеме и да няма къде да спиме." Аз излизам на вънка и викам мамата на партията, мамата на правителството и някой от колегите ми чул. Мина се една седмица и по негов рапорт ме извика Жарков да отида с паспорт при него и ми вика: "Седни... седни. Ще признаеш ли точно, какво си казал, ако не - кеф ти пистолет, кеф ти въже. Обаче спокойен съм си и си казах цялата истинска. "Защо бе - викам - цял живот работиш и жената, и децата, а няма къде да спим, няма къде да се живее.

Вее. "Пари имаш ли - Вика". "Имам, колко са, не ги помним, защото аз и жената погасяваме, а книжката ни е една, на жената на името. И той през това време говорил с кмета, по това време беше Валентин Велинов и той казал да отидем при него. И като отдохме, той ми Вика: "Не ми разправяй други работи, ако си дошъл за парцела, то парцела ти е уреден. Бягай долу при Светла, тя работи у техническото и отивам долу при Светла и ѝ Викам: "От коя съм, не ме питай, давай там каквото ще трябва, за да заплатим мястото и да вършим работа. От какво се нуждаеш, от пръстени, от грибни, нещо от обеци, аз, Викам, се занимавам с такива работи?" А мен ми каза един друг човек, мой братовчед Зекир да обещавам всичко, но да не изпълнявам (смее се). Свършихме работа, дойдоха там от техническото и измериха мястото. После пак до нея стигам. И тя ми Вика: "Нали ти казах за щерките гвада пръстена да ми намериш, ще си ги платя". Викам: "Няма да ги плащаши, това ще е подарък за тебе". Лъжем я, направо си я лъжем (смее се). Обаче щом отидем при нея, Веднага разбираш, вършим си работа. Мина се известно време, вече при нея работа нямам, ама се срещаме там у съвета и тя ми Вика: "Хайде бе, нещо си обещал." Викам ѝ аз: "Махни, махни, моя брат сега го осъдиха, прибраха го, конфискуваха всичко, всичко му вземаха... Това е, сега строителството..."

Ние много си тачим и празниците. Това са нашите празници и нашите хора Викат на Господ - Аллах, ние Аллах му Викаме. Байрам правим в годината Веднъж, за 30 дена. Не пием спиртни напитки и сланина не ядем, не разрешават да се яде, може скришом хората да пият и ядат, да не спазват точно традицията, но 30 дена не трябва да се пие.

Ами, като дойде Байрама на този ден има човек от махалата, който обикаля къщите и тупа тупан и свири и пее 30 дни. Единият празник е Рамазан-Байрам, другия е Курбан-Байрам - те немат гами, въртят се като Великден.

Когато правим Байрам, нищо не ядем цял месец. После се прави молитва при ходжа, ходи от къща на къща и после чак на гробищата се отива, там молитва се чете, носи се книга - Коран се Вика. Всяка вечер се пали свещ у къщите за по един час, може по една на гвада, от 8 часа вечерта до 9 часа, зависи колко умрели има и се слага Бога в чашата до свещта и тая Бога се сипва в градината на цветодето. На другия ден се отива на гробищата. А българските цигани ходят всички - и мъже, и жени, но при нас не е така.

Ние голи ги погребваме, завият се в американ, баняят ги преди да ги носят на гробищата - един час преди това го къпам, на умрело място се къне. Ама сега, кой какво иска, сега вече не спазва нищо. Аз не искам по нашенски да ме погребат, искам обличане хубаво... така искам

аз. Турските гробове са отдало, българските са на Високо, а турските са долу ниско.

Сега ще ти разкажа за едно момче, комшия ни е. Това момче беше много болно. Сънувам, Господ гойде при мене с бастун. "Познаваш ли ме?" "Познавам те - Викам - дома имам снимка от тебе." Вика ми: "В къщи ти имаш различни плодове, ябълки, круши, работехме долу в ма- зето, и там е неговото здраве, в твойте ръце... Трябва да му занесеш от тия плодове и това дете ще оздравее. Беше много болно, а аз не съм казал нищо, а детето боледуваше и една вечер пак сънувам Гос- под. Вика ми: "Как не ти е жал, малъг човек е, да му не дадеш от тия плодове? Ще ти направя пакост и ти имаш деца." - господ ми Вика. На другия ден на майка ми го казвам, тя веднага стана и веднага оти- хме с една кола у болното дете, те тука живеят нагоре. Казах им и хората плачат, баба му плаче, всеки момент очаквам някой да гойде да

му даде здравето. Дойдохме тука в каща- та, запалих свещ, немах осветление. Той веднага залете у ябълките и крушите, напълни си джобовете и отпред ризата. Ябълките бяха за коня, ама и ние ядехме, гребни такива. Викам му, колкото иска, толкова да си вземе. Момчето беше на 18 години. Бях приготвил за ракия 200 кила, имаше едри грозде, джанки, праскови такива. Момчето в същия момент, както ядеше от ябълките друга физиономия при- доби и аз му казвам, ако искаш печи си ги, ако искаш вари си ги, там имаше и зимни круши. Баща му Вика: "Кажи сега, колко па- ри струва?" Викам - нищо не струва. Мом- чето от време на време друга физионо- мия имаше. Косата му беше изпадала, лев- кемия имаше. Баща му изкара ми долари една пачка. Викам - хвърли стотинки тука долу. Настъпих ги, това е по нашему. Като ти дават нещо за добро, парите се хвърлят и се настъпват. Вземах ги, излязох пред вратата на вънка, хвърлих ги в тревата при децата и те си ги събраха. Така ми е казал Господ. Той ми е казал така. И косата на момчето от ден на ден почна да расте, за една седмица колкото моята коса стана, а беше гола глава. И решиха един ден да идем в манастир, искаха да ни водят и нас, а аз къща строя, не мога. И отидохме на Рилския мана- стир. Взехме един постник, вземах чорапи, обуша - по нашенски, в по- неделник му купих едни летни обуща. Обуша трябва обезателно, ни- шо друго да му не купиш, това трябва. Питахме попа, дали може ту-

На разходка, 70-те

го. Настъпих ги, това е по нашему. Като ти дават нещо за добро, парите се хвърлят и се настъпват. Вземах ги, излязох пред вратата на вънка, хвърлих ги в тревата при децата и те си ги събраха. Така ми е казал Господ. Той ми е казал така. И косата на момчето от ден на ден почна да расте, за една седмица колкото моята коса стана, а беше гола глава. И решиха един ден да идем в манастир, искаха да ни водят и нас, а аз къща строя, не мога. И отидохме на Рилския мана- стир. Взехме един постник, вземах чорапи, обуша - по нашенски, в по- неделник му купих едни летни обуща. Обуша трябва обезателно, ни- шо друго да му не купиш, това трябва. Питахме попа, дали може ту-

ка га го посветим и той каза, че тук е най - хубаво. Платих службата, облякох момчето, ама той беше толкова болен, с години ходил по болници, жълт беше, слаб... страшно и да го обличаш. И се мина Време и отима червени бузи. По-рано Викаше, че нищо не ми се яде, нищо не ми се пие, а сега Вика: "Мамо искам да ям Всичко, а лекарства не искам". Гледаме го цял месец, не е болен, нищо му няма. Ходиха у болницата, правиха му изследване, нищо му няма. Ожени се, каниха и нас на сватба, каниха ме с котел, отвънка с цветия, играхме там хоро с булката. Три месеца, четири, нали ти казвам и той убаве. Богуха го при професор у София и той каза, че чист, здрав и прав. Минаха се три месеца за Богородица, на 14 август го кръстиха и на третия ден го изкъпъха нещо и на сумрината почина... и сега плачат тия хора.

Работех у "Мусала" - там ме избраха за партиец, тука имахме партийна организация. Разбрахме, Викам, че са те приели, ще дойдеш тука, в квартала, в партийната организация.

Аз като бях Ваксаджия, тука, където са мекиците, там едни цигани живеят, там беше една кръчма, Шишковата се казваше, и в понеделничен ден беше, изкарах десет лева - железни бяха. Идвам си и намирам една момка такава от тия кърпите, домашните такища. Реших, че сега ще си я ритам, тя ще падне в реката, ще узе към болницата и ще се загуби... и почнах да си я ритам, минах реката и оная се отвърза, а вътре кафяви пари, червени, зелени, четири види пари. И си отмисах у дома и отворих кърпата и ги показвах на майка и ѝ разказах как... така и така намерих тия пари. "Откъде ги намери, да идем там да ги оставиш, а тоя човек, къде да го намерим, къде да ги дадем?" Не съм ги откраднал, намерих момкама с парите. Вика ми: "Бягай, вземи машините и откъде си ги намерили, там ги остави и бие ме. Тогава имаше честност у старите хора. Аз се качих горе, на тавана, и вземах, сортирах ги по цветове, вземах конец, връзвам ги, сега чакам баща ми да го дойде. Он дойде си, малко пиян, майка ми Вика, синът ти намери един съндык пари и къде е сега. А аз на тавана, слушам. "И къде е сега, момчето Вика - не знам. Аз му казах откъдето е намерил тия пари, га узе да ги остави там." А баща ми ме защитава, аз усетих. Викам: "Тамко, тука съм". "Я ела тук"- взема стълбата, слязох от тавана, и той Вика: "Кажи ми точно сега от къде взема тия пари, ако не, ке те бесим?" Като ми каза това, ще те бесим и почнах да плачам. "И да плачеш, и да не плачеш, ще те бесим." Аз му казвам същото. Вика: "Хайде добре, така га е, дай съндыка, га видим парите" Даде ми 250 лева, бяхме деца... имаше там един магазин, черпихме се. Той отиде после на Плевен и купи гва коня... тия коне оттам ги купи. Почна с коне да се занимава, с тия работи работеше. Имаше едно foto "Mimo" на площада и там ни заведе всичките и ни снимаша боси.

Имената, като ни смениха, сина дойде в отпуска, а аз знам, че е избягъл. И ми каза, че са го пуснали в отпуска за 8 дни - за подмяна на имената и ми вика да го оправя, га е спокоен... а то е за 10 минути работа. Дойдох у дома, ние отидохме в съвета, питахме там - баща ти, името, фамилията, всичко, а аз ги прекръстих всичките. Моето име сложих Асен, а баща ми го сложих на името Мартин, на баща ми баща му Яшар беше, Яне го сложих по буквите, нали.

Прекръстих ги и после, като отидоха братята и сестрите ми, задължително беше да смениме името си по това, което ние сме казали. В България работиме, казват, живеем в България, ние сме българи, трябва български имена, и стана доброволно. Баща ми не съм го питал, майка ми не съм я питал, защото гадоха ми бележка да я ногнушат.

Завършил гимназията с отличен успех

Веска, р. 1943 г., Самоков, висше образование

Когато съм се родила на 26. 09. 1943 година, баба ми ме е оставила пред една чешма и първата жена, която дошла да си налее вода, трябва да ми бъде кръстница и така съм останала жива след умрелите десет деца на майка ми. Жената, която първа дошла на чешмата, била учителка. Взела ме с кожуха, с който съм била увита и казала да бъда жива и да стана учителка.

Раснала съм спокойно в спокоен дом. Родителите ми бяха много богати. Нищо не ми е липсвало. Първо майка ми се грижеше за мен, докато съм била по-малка, а после съм ходила на детска градина. Баща ми работеше.

Учех с българчетата. Бяхме в класа три деца ромчета. Винаги ме слагаха да седя до най-възнативното българче от класа. В края на всяка седмица учителката наредждаше майто име след първото българче, най-доброто. На празниците рецитирах много стихотворения и на конкурси печелех винаги първите места. Когато ходех на училище, майка ми ми криеше чантата, защото искаше да съм спокойна и да не се тормозя.

В седми клас ме заведоха в град Дупница да уча за шивачка, но аз не пожелах. Завършил гимназията с отличен успех и ми предложиха работа в Германия. Но аз не отидох. Не пожелах, защото прекалено много обичах майка си, бях много привързана към нея и семейството.

Нямах никакви проблеми със съучениците, заради ромския ми про-

изход. Срещнах уважение и разбиране. Контактите ми бяха само с българки, на които можех да разчитам. След това записах задочно Учителския институт в Пловдив. Докато учех, работех като Възпитателка и след това, като завърших, бях назначена за заместник-директор в ромското училище на град Самоков. Сега ръководя образователния проект "Да учим заедно" в интегрирана детска градина "Пролет".

Омъжих се, след като завърших следването си в Пловдив.

Имах и свекър, и свекърва, но не сме живеели заедно. Съпругът ми имаше отделен етаж от къщата и живеехме сами на етажа. Той имаше още две сестри, а те вече бяха омъжени и живееха отделно. Свекър и свекърва ми бяха на първия етаж.

Някакви проблеми не съм имала. Много ме гледаха. Помагах на свекърва ми. Тя ме научи как се меси. Казвала ми е кога и как да слагам брашното, кога да слагам маята и солта. Благодарна съм ѝ за това, което ми е научила.

Имам една дъщеря, от която съм много доволна. С много обич съм я отглеждала. В момента е студентка в Американския университет в Благоевград. Много се гордея с нея. Но и на нея ѝ предлагат работа в чужбина и ще ми е много мъчно, ако замине. От друга страна, бих се радвала на този неин успех. Искам тя да бъде добре, да се облича хубаво, да бъде щастлива. Опитвам се да ѝ дам същия уют, в който аз съм живеела.

Свекървата ми е помагала, когато не е била на работа, занимавала се е с нея (дъщеря ми), докато аз съм си подготвяла уроците за училище, а когато тя е била заета, обикновено майка ми се е грижеше за нея.

Ние сме на майка ми и баща ми 9 деца.

Донка, родена 1944 г., Самоков, основно образование

Ние сме на майка ми и баща ми 9 деца. Баща ми беше джамбазин - търговец. Той ни изглежда добре, изглеждал ни, изчувал ни много добре. Като пораснахме, се оженихме; като се оженихме братята ми живеят много добре, всички.

Аз съм петата, ние сме девет деца. Аз, като се изучих, изкарах 8 клас само, че не можах да изкарам чисти курсове, да си доучка. Ожених се на 15 години, мъжът ми е много добър, живеехме си много добре. Имам 4 деца, изчuvани са. Синът ми работи, как беше /замисля се/, в сервиза, автосервиза. Един от синовете ми работи като майстор във

фабрика. Дъщеря ми и тя се изучи, ожени се, не работи никаде, има три момичета. Последният ми син сега е Войник.

На баща ми, ние бяхме девет деца, той беше много трудолюбив и търговец...джамбазин се казва, по-правилно - коне продаваше и купуваше. Той ни изглежда много добре.

Ние почти бяхме всички равни в къщата, също и баща ми не е правил разлика между братята и сестрите ми. Не мога да си крия устата и да кажа кой се е карал повече. Понеже и баща ми и майка ми се караха по-равно, не са правили разлика. Баща ми повече държеше на майка ми и на нея се караше повече. Ако имаше нещо забележка я казваше на нея. Ако направехме нещо, сърдигу се на майка ми, на нея се караше, а на нас не. Баща ми беше търговец, а майка ми работеше в мюзикона и там се пенсионира. Те ходеха на работа, а ние сами си се гледахме, а после като пораснахме, се оженихме, и пак си помагахме сестрите и братята... Просто много добре, много добре си живеехме при баща ми, не сме имали проблеми, не са ни тормозили за нищо. Аз бях ученичка в "Христо Максимов", изучих се много добре, почти там си уих.

Войнишка клетва, 80-те Сега ще ти кажа как се запознах с мъжа си. Моята сестра беше по-голяма от мен 4-5 години. Те се любеха с

мъжа ми и след това сестра ми се ожени в София, за друг. Оставила го и се оженила в София. Той, какво ще направи, много му е жал за сестра ми и предлага Вече на мене да се любим. Любихме се около 3-4 месеца и се оженихме, живеехме си много добре.

Аз си го знаех, че е много добър, защото се люби-
ха 5 години със сестра ми и сме от една махала и поне-
же 5 години беше все у нас. Аз бях малка, като дете,
когато се любеха със сес-
тра ми. Оженихме се, нап-
равихме си сватба, изчива-
хме си децата. Той работи
като тенекиджия и изкар-
ва добри пари.

Тогава ние, като се
любехме, тогава мъжът ми
ме хвани предварително.
Минаха два месеца, тогава
ме прибра. Когато ме хва-
на, бяхме на среща на руга
и той ме извика и аз оти-
дох. И после аз му викам: “
Как ще ме изоставиш сега,
ти ме хвани, защо така
правиш. Вашите няма да ме
искам.” “Ами, защо да не те
искам? Аз ще питам май-
ка си.” А аз му викам: “Сега
майка ми и баща ми ще ме
заколят, ще ме утрепат, не
мога да си ходя.” А той ви-
ка: “Не, покато не питам майка ми и баща ми, няма да
те вода в къщи.” Аз, нали бях малка, бях на 14-15 годи-
ни, и се върнах щом като ми е казал, върнах се един-два
дена, стана месец, два месеца. Баща му и майка му ис-
кам да го женат за друга, обаче - той, като знае, че се
люби с мене, той не иска за друга да го женят. И майка
му и баща му го питат, защо не иска да се ожени. Той
вика: “Няма да се женя”. И защо не искаш да се жениш?”
Тогава майка му и баща му предлагат на другите момичета
да го питат защо не иска да се жени и те го напи-
ли Вече и му викат: “Кольо, хайде, майка ти и баща ти
искам да те женят, много е хубаво момичето, да го

Рожден
ден по
съедски,
80-те

Вземем, да не я открадне някой друг, за друг”.

Той Вика: “Аз съм женен преди два месеца, аз никога няма да се оженя за друга. Аз съм женен за бай Гошо за дъщеря му, за най-малкото”. Брат ми и сестра ми още не са се оженили, и аз трябва да ги преженя. И той Вика: “Няма да се оженя за друг никой, ще си взема моите любовница. Тя е хваната от мене..., ама как да ти кажа на български.” После отиват гругарите, говорят на майка му и Викам: “Бабо Райно, сина ти не иска да се жени. Той се е влюбел с някоя друга, ама тя е много малка, по-малка от братята и сестрите си и просто го е страх да я вземе за жена.” И тя, като разбрала, свекървата ми отива при баща ми, а баща ми беше много сериозен, просто страх я било моята свекървата да ходи при баща ми. А те като млади много са си живеели, като млади са се разбирали. Влезна вътре, взема котлето с ракията: “Добра Вечер, бай Гошо, добро Вечер”. И баща ми се почуди и ходи и Вика майка ми. Ами, Вика: “Ние си загубихме козата и доидохме да си я взимаме.” И баща ми се почудил: “Ами, бабо Райно, коя коза искаш, къде си загубила козата?” “Най-малката.” Баща ми се почудил как може най-малката да иска, сина не е оженен, дъщерята не е женена, а тя е най-малката, тя да ги прежени, това никога нема да стане. И свекървата ми почна да говори, Вика: “Дъщеря Ви и сина ми се влюбиха. Дъщеря ти вече не е твоя. Дъщеря ти е хваната от сина ми.” Баща ми като почнал да се нервира и Вика: “Това няма да стане никогаш”. И обадила се майка ми: “Гошо, недей да Викаш, тя е млада, излагам се, да остане при нас, ще кажат... там ходи, онам ходи, ще стане курва. Не искам да я оставиме при нас. Дай я, това ѝ е първият късмет”. И баща ми, какво: “Хайде дъщеря ми, щом си го влюбила, живи и здрава да си. Щом си го влюбила, в живот и здраве да си живееш.” Целунах баща ми, целунах майка ми. Мина се една-две седмици, направиха ми годежа, след това сватбата, имахме деца, живяхме добре.

Сватбата в петък се прави. Облича се моминска рокля, пак се играе, пак се свири, три гена е сватбата. Да кажем, първата рокля е розова, от майката е синя, а третия ден обличат на свекървата роклята - това вече е булченската рокля, и отиват на ресторант и ядат, пият...

Например, любят се в петък - оженят се и след това свекървата си иска черно на бяло булката да е честна. Ако не е честна, връщат я на родителите ѝ, ако е мома, си я оставят, пият блага ракия, ядат, веселят се. За нас, циганите, много важно е момичето да е честно, ако е така, то е голяма радост за родителите и на момичето, и на момчето. Те всички я приемат и се радват, направо я много добре приемат. Обаче, ако не е честна, тя може да е ходила с много мъже, кой я знае. Каквото искам да я прават нейните, не ни интересува. Ами тогава тя може да донесе много лоши работи, разбиращ ли. Например, като се ожени и влезе в кой и га е дом, каквото и лошо да се случи, тя е винов-

на. Например, болест, магия, всички си мислят, че тя го е донесла това, тя е виновна. Затова и сега много държиме на това. Не е като при вас, българите, вие всякакви ги взимате. Виж, ако е като моя син, как се ожени втори път да вземе жена, га, мака вече може, ама иначе не.

На годежа веднага се събират и на следващия ден свирят за момата, че е честна, и след това сватбата си правят. То, като мине първия ден, когато се оженят, макар 12, един, два, четири часа да е, викат булката отвътре и като кажат, че е мома, те просто много се радват. И като я доведат, седнат на вратата младоженецът и булката, връзват ги със забрадка, сложат огледалото пред тях и им дават по едно дете в ръцата, хляб и малко сол. Така, както не се отделят солта от хляба, така и те да не се отделят, връзват ги на забрадката и пият и ги дърпят вътре. След това отиват при родителите на момичето да се разберат кога ще е сватбата и си определят дата.

За годежа се правят може и над 20 рокли. За сватбата се прават три. Да кажем, булката има пет сестри и всяка една сестра се отчита пред нея с по една рокля. Ако има пет сестри, пет лели и след това ѝ дават рокли и от родата на мъжа и неговите родители. Булката през един час си сменя ро-

Сватба,
70-те

клята... играе с роклята, после друга, после друга. А за блага ракия само идвам, ядам, пият. Беше това на времето, сега го правят по-рядко, защото живота е много страшен, правят го на един път.

Като се оженихме, живяхме при свекърва ми само една година, докато мъжът ми беше войник. Със свекървата не се разбирахме. Затова по-добре далече. Две години след като се уволни, ни се роди момче, след две години ни се роди момиче. Раждахме се, че ги изшарихме. Добре ама, ние, циганите, не искаме да имаме едно или две деца, а искаме да имат братя и сестри. Роди се третото, пак момче, минаха се осем години и си говорим с мъжа ми, че нema да оставаме самички и след осем години родих пак момче. Сега си имам три момчета, много добре си живеят, също и дъщеря ми добре си живее.

Никой не ми помагаше да ги гледам, самичка... Повече баща ми ми помагаше, той много ме обичаше.

Като се ожених, аз имах три деца, даже четвъртото беше родено и той почина.

Свекърва ми беше много лоша. Аз когато не можех да имам деца две години и тя говореше на мъжа ми. Вика: "Недей Колъо, остави тази жена, че тя няма да може да има деца, недей да оставаш без деца. Остави я да се ожени за друг. Много я обичаш, обаче недей да оставаш през живота без деца. Тя няма деца, няма рожба." Млада бях, на 17 години бях аз... а също и чично му не е имал деца и затова тя му вика: "Недей да ставаш като чично си, недей да оставаш като чично си без деца, да си имаш, майка, рожба, да си чуваш деца." И той вика: "Каквото да стане, аз нея няма да я оставя." След това ние се прибрахме, направихме две стаички, отимахме си 4 деца, а заг мене живее свекърва ми.

Някога нямаше лекари, то имаше, ама много рядко. Да кажем ро билката Вече ще роди, няма лекар, викам комшийките, старите баби. Загреят Вода, пригответ всичко и тaka. Първото дете не съм го леко родила, понеже ми се спука мехура, три дена се измъчих в родилния. Роди се момче. Второто по-лесно, с момичето по-лесно.

Бъркаше се в живота ми свекърва ми, някога се бъркаше, просто той, мъжът ми, не ѝ обръщаше внимание. Вика: "Не ме интересува повече за Вас, аз си имам семейство, имам си деца. Ако нямаш, ще ти помогам, ако си болна, пак ще ти помогам, ама да се караш с жена ми и да се месиш в нейните работи, в моето семейство, не, не е възможно." И тя просто отдалече стои, просто не си говорим вече.

А иначе всички деца са на родата, на чичови, на лелите, на родата кръстени. Моето дете, когато се роди първото, бях като ученичка, имаше едно момче, Огнян, в моя клас, и като бях млада ученичка и си турих на главата това име, просто го харесах това име. Не момчето, името ми хареса, и си го кръстих Огнян. А пък в махалата го нямаше това име, и затова. А второто дете го кръсти комичката... тя какво

иска, Даниела.

Със свекървата няма мешавина, аз каквото ис-кам, това и мъжа ми също. Buka: "Каквото каже же-на ми, така ще го кръстим." Третото дете съм го кръстила на кумовете. Най-малкият ми син, беше ми много гордост от баща ми, и си го кръстих Георги, да си има имен ден за цял живот.

Моите внуци са на мене, на дядо му, на леля му, просто так с родата се мешаме.

Сега съм пенсионерка по болест, сега съм на 58 години. Просто не мога да се усетя от какво си боледувах, аз си имах сърдечна болка и ме пенсионираха третата група. Ами не съм добре, кръвно имам, боли ме гла-вата. Мога да работя тежко, но бързо се изморявам.

*Всяка махала
си има
сладкодумци...*

На мен име ми трябваше...

Спаска, р. 1950 г., Самоков, средно образование

Преди години, нали имаше преименуване, и тогава вече си смених името, иначе си бях с мюсюлманското си име. Сега в паспорта съм записана с българското си име, а то ми беше Салиме. Доброволно си смених

името, даже аз сама по желание ходих и даже баща ми и майка ми не знаеха, че аз съм си сменила името. Да, аз си го избрах. Когато ходих, баща ми не знаеше, че съм ходила и съм му сменила името, и когато Вече ги накараха и те да си сменят имената, отива в паспортна служба там те му казват името и той остава така учуден - как мака, откъде това име и те казват, ами дъщеря ви, и прибира се у дома, беше се намръщил и вика: "Кой ти каза да ми сменяваш името, ту като искаш, си го сменявай твоето, моето защо го смени?" "Ами защото трябваше, на мен име ми трябваше, защото ти си ми баща, рано или късно и вашите имена ще сменяват, така или иначе го направих за добро." Ами Христо, аз го измислих - Спака Христова Димитрова (смее се).

Родена съм на 26 март 1950 година в град Самоков, родния ми град. Произхождам от трудолюбиво работническо семейство. Баща ми, Юсеин е дългогодишен работник в Керамичната фабрика, майка ми Демирена също е дългогодишка работничка в бившата "Слатина", сега "Борис Сотиров", с 35-годишен стаж като тъкачка, там се пенсионира. Имам многочленно семейство - две сестри и трима братя.

Демството ми премина в долния квартал, седми квартал - циганската махала. Там живяхме около 7-8 години, докато построихме новата къща, докато майка ми и татко ми построиха нова къща. Но първите ученически години ми минаха в училище "9 септември", първото циганско училище дето беше. Имах един много разкошен учител - класен, това беше Никола Московски, много възпитан, знаеше как да се държи с децата от малцинството. Там изкарах това училище първите три години - от първи до трети клас. След това се прехвърлих в училище "Христо Максимов", от 4-ти клас. С друг класен ръководител, госпожица Вера Йончева, тя също беше добра и внимателна. Там добре се отнасяха с децата от малцинството. Общувах госта с тези деца от "Христо Максимов". Добре ми преминаха юношеските години. После, след завършване на 8-ми клас, имаше абитуриентски бал. След това се записах в Техникума по машиностроение, специалност радиотехника. След завършване на техникума, започнах стажа в Радиозавода през 1967 година. Като ученичка втори курс се запознах със съпруга ми и малко след това се омъжих. Това беше на 28 април 1968 година, тогава се омъжих.

При нас момите се искаха, купуват се при нас. Обаче бяхме на кино и така открадна ме. Така с него се запознах, но нямах желание за женитба, бях още малка, аз тогава си имах друг приятел. Един път ми предложи да отидем на кино - излъгах го, а тогава беше много модерно да се ходи на кино, на движение, да се минава по главната улица, и така, втори път ме покани, намерих начин - отказах му. Третият път ме покани, но аз пак му отказах, и на третия път ме проследил и видял,

че аз отивам с една моя братовчедка. Излизайки от киното той спира колата и ме бута вътре и ме отвлича фактически. Той работеше, беше в Костенец главен механик в един гараж и си имаше там апартамент и там преспахме. Майка ми и баща ми не знаеха. Като пумаха братовчедката, тя каза, че така стана с мене. Отишли у тяхните и майка ми казала, че сме се оженили, а от Костенец вече си го дойдохме. А пък при нас много държат за честността на момичето. За да се отчете при майка ми и при близките, прибра всички чаршафи, всичко това и го даде на майка ми. Трагически. Целуна ѝ ръка и даде го да се докаже, че момата е била честна. Прави се проба на това нещо, синът се ракия да няма имитация, те го знаят този начин, да не се имитира с нещо друго или друга кръв. Синът се ракия върху кръвта и ако се увеличи петното, разширява се там нещо, значи действително е това, ако ли не, значи са правени имитации и така се разбира дължено ли е било момичето.

Вече след като си го дойдохме тука, в Самоков, при вас не знам как е, но при нас агента е булката докато не омеси пумка, погача, сладка пумка, не трябва да пина нищо в къщи, да работи и съответно ме наカラха да омеся една пумка веднага след като го дойдохме, пред близките и извикаха други. Тогава го даде баба ми да види дали съм си там и ми вика: "Ти иска ли?" Викам – не съм искала, но след свършен факт не мога да се върна у дома. Оставам тука. Минаха се няколко дни седмици и трябва да се сдобрят сватовете, а при нас агента е такъв, че като тръгнат да искат момата, пълни се едно котле с ракия, украсява се около котлето с цветя, отгоре се покрива с копринена кърпа и се ходи да се иска момата от родителите. Там вече се спазаряват родителите за колко я дават момата, какво да се купи на по-малките братя. А при нас вече, след като ме открадна Бойчо, следва сдобряването. Той и досега се подиграва, че са ме купили за 50 лева, тогава бяха много нещо. Стана сдобряването, уговорката за сватбата. Сватовете се уговорят кога да бъде. Годеж се прави, фактически се уговоря годежа кога да бъде. Минаха дни седмици и стана и годежа. Всеки от близките, който желае, може да купи нещо на булката – рокля, пола, блузка. Кой колкото има, да купи нещо на булката. Свири се, веселба, играе се и сменяват една след друга рокли, блузите, за да видят сватбарите какво са купили на булката. Сватбите при нас започват от четвъртък следобяд. Четвъртък следобяд се намазва булката с къна, къносва се косата задължително. Това е турска сватба. Каносват се ръцете, пръстите отпред и долу на краката пръстите се къносват. На следващия ден, петък сумринта, кани сватицата. Фактически майка ми и свекърва ми трябва да поканят няколко души, на които ще им се заплати за баня. Тогава градската баня работеше и билетите трябва да се купят от тях. Безплатна баня фактически. След баня се облича

един тоалет за след баня, играе се, весели се. Всички тоалети ги купува свекървата, за всички дни. В събота също се играе, с друг тоалет – обувки, було, рокля. Трябва да бъдат разноцветни. Например, има някои търсят в розово, синьо, различни, зависи на кой какъв цвят си му хареса. Може бяха в розово, в събота. За неделя имах

*Жените
обичат да
празнуват
Бабин ден,
Лом, 80-те*

гъве булченски рокли, едната ми беше къса рокля, бяла, с наметало, другата ми беше дълга рокля, пак бяла, с наметало, съответно чанта, обувки, всичко каквото трябва. Иначе подписахме като се роди Оля, защото не бяха толкова задължителни гражданските бракове. Достата от семействата и сега си живеят така, без да са подписали. Най-важното при сватбата е това – традицията. Тогава се държеше на старите традиции. Младата булка трябваше да минава с леген и стомна и да измие ръцете и краката на цялото семейство, като започне от главата на семейството – от свекъра, след това – свекървата. Това беше аз за мене. Веднъж, гъва пъти го направих, ама ми се гадеше, повръщаше ми се. На Бойчо му викам – не можа аз да го направя това нещо – мой вика – няма да им миеш краката. Един ден не го

направих, а те като се разсърдиха, като почна съвекърва ми да се кара. Викам – не мога бе жена, разбери, не мога да го правя това нещо. Бойчо Вика – няма да я тормозите като не иска. Тя Вика – като не иска, да ми напусне къщата. Ами ще напуснеме, но това няма да го прави. Горе-долу грамадни мъже, и като се изтегнат и чакат, вдигат си краката и чакат да им поднесеш легена и Богата и да им миеш краката. И това така докато напуснеш тоя дом и си самостоятелна или след като гойде по-млада снаха. Така започнаха кавгите. Девер ми почна да се съргу – как така няма да миеш краката, значи не си член на семейството. И започнаха дразгите. И най-вече, че старата ми искаше заплатата, ако не дам плика със съответната сума, която получавам, тя не ми взимаше парите. Тя беше глава на семейството и взимаше парите на всичките и тя ръководи цялото семейство, пазарува и прочие. Например, тръгна на работа и колкото ми гage тя, толкова. Вечерта ни разпределя парите – 50 стотинки за ядене и 12 стотинки за билети. Вечер, като се приберем в стаята, Бойчо Вика – колко ту гage – ами Викам – 50 стотинки – а той – мама им мръсна, какво ще ядеш за 50 стотинки. Викам – храната е евтина, можех да си взема и първо, и второ, и десерт. Той ми даваше по гва лева вечер и Викаш – всичко ще похарчиш, защото, ако

*И децата
обичат да ги
снимат...*

разбере, че ти давам, става война. Така, докато един ден, той ми беше дал една сумичка да си внеса в книжката – 100 лв. Аз ги внесох и си оставих книжката в гардероба, а тя обичаше да рови, да тършува. И намери спестовната книжка и се кара. Аз извадих от работа – защо се караш, какво искаш? – Вие сте айдуци. Добре – викаш – защо да сме айдуци. Вие криете парите от мен. Викаш, аз ти давам цялата заплата. Виждаш, че ти давам и плика. Това, което получавам, до стоминка ти го давам и действително аз никога не крия. Не, криеш. За да се убеди изпрати по-голямата етърва с мен в завода, за да видиш каква сума получавам, дали действително цялата сума давам – въобще беше страшна работа. Но какво, трябва да се търпи, защото нямаше къде да излеземе, нямахме пари, нямахме си нищо. Дойде тя, провери в завода колко съм взела заплата. Добре, вика, имам ти доверие, а ти откъде си взела тия пари, че си си спестила в спестовната си книжка? Викаш, синът ти ми ги даде. А тоя айдуц, тоя крадец. И той, докато се прибере вечерта, от работа, те само с мен се караха. Вечерта като се прибра, той се прибра по-късничко, тя не можа с него да разговаря и аз му казах: "Майка ти ми намери спестовната книжка и стана голям скандал." Ама аз ти казах – той вика – ти не можеш да криеш бе, така ли се оставя – в гардероба. Абе, викаш, тя няма право да ми тършува в личните неща, какво търси. Абе, тя си е та��ва, тя трябва да видиш какво има. И най – вече това, че от тези гва леви, които той ми даваше – Бойчо, аз си бях спестила и му бях купила долно бельо и на него, и на мене. Изпрахи ги и ги простирах отвън, а тя знае – което ти купува тя – това е, и ги простирах. И тя като видя вика: "Откъде са тия гащи, откъде са тия неща." Викаш – моя си, купих си ги, аз съм си ги купила и това е. Ами как ще ги купиш, откъде пари? Викаш, не съм си харчила всичките пари и съм си спестила, и съм си купила. Не, вие крадете. Смъкна ги от простора и ги изхвърли. Тя беше много жестока жена. Етърва ми като не переше хубаво, сваля дрехите от простора, мачка дрехите в калта на земята и това е. Да се научи да пере както трябва. Един ден, като се прибра Бойчо есената, тя на другия ден – страшен скандал, не даваше да общувам и с нашите, бяхме се скарали тогава. Като ги видиш няма да говориш, няма нищо, а тогава покрива слагахме долу на новата къща, не бяхме стегнали нищо, бяхме измазали една стаичка и нищо. Като се скраха толкова жестоко, а тя ни изхвърли багажа на външка, на улицата, а ние този ден сме на къщата и работихме. И извадих ги от багажа, че всичко ви е изхвърлено на външка. Айде, недей да ни лъжеш, че нямаме душа, така сме изморени, капнали сме. Сериозно ви казвам, заминавайте да приберете багажа, че сега като завали дъжд всичко ще ви намокри. Викаш "давай" на Бойчо, щом сериозно говори. Той караше "Зил" към

Стройрайона, качихме се в "Зил"-а отидохме и аз като видях, че Всичко е изхвърлено на вънка Викам: "Няма да слизам, слезна ли, ще се скараме и ще я обидим нещо и ще стане по - голяма разправия." Викам - слезни ти - ти си ѝ син, майка и син сме, разберете се, но повече не връщай багажа назад. Изхвърлен, изхвърлен, ще намериме начин да преживееме някак. Дойде той, какво са се карали, що. Вика - ще товарим багажа. Извика братовчед си да му помага. Прибрахме го, ама дома в новата къща няма нищо, нищичко нямаше. Със свещ качихме багажа, ни осветление, ни дъшеме, нищичко, нищо нямаше. Преспахме Вечерта някак си с 2,14 лв. имахме в джоба, тогава беше 14 октомври. Есенно време, неподготвени въобще. Сутринта ставаме и Вика - Спаске, имам само 2,14 лв. Викам, виж какво, дай на мене само 50 ст. Ти имаш нужда от повече пари, пушиш цигари, а пък след обяд ще видим от някъде, или от наште ще искахам назаем, докато вземем заплата. Заминах на работа, обаче работи ли се тоя ден. Като знаеш, че нищо немаш, не разполагаш с никаква сума. Разплаках се тогава, стана ми много тежко. Началник ми беше Мони Дългеров, бригадир ми беше Лъони Банчева - много своястна, много ми е помогала, много компромиси ми е правила и до ден днешен си спомням с добро за нея. Питах я Лъони, обясних ѝ положението какво е, тя знаеше за тия бележки, че си давах парите на свекърва ми, че всичко ми иска. Знаеше ми цялото положение тя. Викам, аз не мога да го дам на работа, за неделя става въпрос. Защо? Защото, така и така, разказах и цялата история. Тя Вика, ще попитаме Мони, ако те освободи... Ходихме при Мони, той веднага ме освободи момчето, щом е така, ако трябва и го дена няма да го дам на работа. Оправете там каквото трябва. Приклъчи работното време, прибираме се от работа, слизам на спирката, ама ходя като зашеметена, а майка ми през то-ва време разбрала за всичко това и ме чака на спирката, а аз толкова заблудена от ядото, че не съм я видела, само чух по едно време: "Нуше - обърнах се, то майка ми - що си се омърлушила, ти не ме ли чу. Какво става?" "Сега чак те чух втория път." "Какво става?" - питаме тя, а аз - "Ами нищо". "Е, как нищо." Аз не исках да ѝ казвам, мислех, че не знаеше нищо, Вика: "Защо не отиваш напатък долу да се прибереш, ами си тръгнала в друга посока?" "Ами, Викам, тръгнала съм." "Слушай, Вика, няма да ме лъжеш, знам всичко. Оная снощи ви изхвърли багажа на улицата. Ами сега?" Аз Викам: "Сега сме си в новата къща долу". "А пари имате ли?" Викам: "Нямаме". "И ти сега се ядосваш за това?" "Е на, Викам, как няма да се ядосвам нямаме пари, нямаме нищо... 14 октомври - зима идваш, Викам, неподготвени и печка нямаме, гамаджана нямаме с какво Бога да си наточиме." Тогава вода се носеше от керамична фабрика. Неподготвени, покрива не бяхме сложили. Вика: "Слушай, няма да се ядосвате, аз някой лев ще Ви дам". 500 лв, беше много нещо беше

огромна сума. "Ще Ви дам 500 лв., ще си купите една кофа, един тон въглища, малко тресчици, ще си купите съдове, аз имам да Ви дам съдове, но не искам да Ви дам стари, купете си новичко, перденца си купи да не ти е maka." И maka, купихме си печка, Бойчо радостен, че на първо време има с какво да преживеем. Купихме - елементарното, даже и столове нямахме. От завода имаше големи макари, бях ги донесла вместо столове, нямаше къде да седиме. Нямаше къде да си държиме хляба, в една мрежичка и закачен в стаята на закачалката, дрехите в един кашон под леглото, страшна мизерия беше. Купихме си дърва, съдове, но не ми стигнаха пари за пердема. Майка ми ме срещна един ден Вика: "Купи ли си каквото трябваше?" Викам, не ми стигнаха парите за пердема, ама ще караме maka, то е високо - на третия, като вземем заплата ще вземеме." "Абе, не се притеснявай аз ще ти купя. И пердемата от мене." Така направи майка ми, купи ми и пердемата. На другата седмица почнахме да си ковеме с Бойчо дюшемето. И гвамата, той реже, аз държа, да се

В карнавални костюми

закове дюшемето. И maka, докато си стъпиме на краката. Първата заплата като взе Бойчо, си купихме един кухненски блофет, беше 59 лв. Това за мен беше много нещо - този блофет, даже и не исках да се разделям с него и когато го продадохме, беше ми мъка, защото много неща си побирах там - и хляба и дрехите и всичко.

Тази къща не е самостоятелно наша, на братята на по-големия брат и на средния, и за нас третия етаж. Вторият етаж също ние го бяхме изградили, но maka го бяхме решили, уговорката ни беше такава - на средния брат втория етаж, а ние на третия, никой да не ни пре-

чи. И така, постепенно, зимата беше много трудна тогава, си спомням.

Тогава имах Оля, тя беше тогава на три години. На немски дом я гадох. Свекърва ми тогава ни изхвърли бащака и немето. Край. Сама се борех с нещата. Оля си гадох на немски дом, немето спеше между нас на едно легло, между нас във матата. Много студени дни си спомням тогава, гамагданата с Богата замръзваше. Много мизерия, много!

Второто ми се роду там, в новата къща. Оля се роду 1969, а Бойка - 1972 г. Гадох я Бойка още на 9 месеца, още не ходеше немето, в "Баба Парашкевा", ходеше на немски дом. Мина се колко време и постепнахме малко етажка. Бойчо замина за Съюза през 1975 г. Остави ме с децата, сами се справяхме, нямаше кой да ми помага. Търчиш, водиш едното на ясли, другото в немски дом, бягаш да хванеш рейса, да не закъснееш. Беше много строга дисциплината в Радиозавода, ако се закъснееш, взимаха процент от заплатата и пропуска. Много трудно ми беше, изключително много трудно. Така из-

карах три години и половина, докато беше в Съюза. При него ходех само лятната Ваканция три месеца с децата. И така спечели некой лев там в чужбина. И третото като се върнахме от Съюза. Николай се роди, но тия години ми беха много трудни, мой докато беше в Съюза. Замина той, а тука аз останах с малко пари, през цялото време теглех от Взаимоспомагателната каса.

Младежите разбират и от коли...

През цялото време теглех, правех някакви комбинации. Отпуснам ми пари, бедната, купувам нещо за къщата. Удържат ми част от заплатата. Оставах с малко пари, трябва да платя в яслата, детския дом, ток и Вода, и га караш, и всичко. Но се справях там някак си, Бойчо доста се издигна в Съюза, доста медали и награди зема, доста ни помогна през тия години, прекарани в Съюза, доста напреднахме нали, доста получаваше той там. Беха малки децата, първият път като тръгнахме да пътуваме, беше ни страх, със самолета.

Децата и аз се страхувам, от една страна ме е страх, хем за децата, хем за мене. Боже, викам, как ще бъде това, досега никога не съм се качвала на самолет. Как ще се справим? Ако не ни чака на аерогарата? Абе, простотия. Оля ми беше много отракано дете, гори в самолета искаше да разгледа, а мене ме беше страх да мръднем. А тя, майко, гай да гръпнем масичката, това да си хапне, онова да си хапне. Отиде в тоалетната да види, да разгледа. В самолета се запознахме също с хора, които работеха също в Коми, Усогорск, една лекарка и един инженер доста ни помогнаха. Добре, че Бойчо ни чакаше на Шереметиево. Останахме една, две седмици в Москва. Бойчо ни водеше в "Детски мир", по магазините - а там децата не искаха да излизат от магазините. Искаха всичко да им се купи. Баща им купи доста неща. Там за пръв път видяхме от тези, механизирани играчки. Имаме хубави спомени от Москва. След това тръгнахме за Усогорск, за Коми, два дни се пътува. За първи път като пристигнахме там видях белите нощи, чувала съм за белите нощи, но всъщност не съм виждала, не съм срещала, не знам какво е това. Там ми се откаже случай да видя това. Светло е и през ноща си грее слънце, топло, светло, ми това е. По това време, докато Бойчо беше в Съюза, Оля ми беше в първи клас, имаше много хубав спомен когато я изтъкват като отличничка в първи клас. Оля ми беше по-рано тръгнала в първи клас, даже ѝ казвала доброволчето на целия клас. И беше отличник в целия клас, едно от най-добрите деца и винаги отличниците ги слагаха на самолети, ракети, некакви картички имаше, некакви камиони. И до ден днешен си е от най-добрите. Завърши ми с пълен отличен гимназия, завърши ми с пълен отличен Института за медицински сестри в София, учи за медицинска сестра, също с отличен завърши. Оттам връща се в Самоков и работи - като медицинска сестра 5 години. Като през тези пет години тя се яви на конкурс за най-добра сестра в Републиката. Явява се на такъв конкурс по нервни болести. Тука - на градски, би нашите сестри, на окръжен също ги би, на Републикански мащаб се явява също. Като една от най-добрите и става най-добрата сестра в Републиката. Спечелва конкурса, веднага я правят отличник на Министерството на народното здраве. Дават ѝ тавана за най-високата заплата. Изключително много

го добре се представя като медицинска сестра. Доволни са от нея целия персонал и г-р Рангелов, който е завеждащ отделение. През тези пет години, през това време, докато беше медицинска сестра, кандидатствала медицина. Въпреки, че 5.40 - 5.50 има на конкурсните изпити, с отлична диплома, не можа толкова време да влезе, докато най-сетне се събъдна мечтата ѝ, приеха я, влезе медицина, започна да учи медицина. Пак една от най-добрите в Медицинска академия, доволна съм много, старателна е много. Сега е 4 курс, много съм доволна. Това, което е, че е много амбициозна, което иска да постигне си го постига винаги.

Малката завърши също гимназия, кара курсовете за козметика. Сега в момента е на работа в Гърция - трета година откакто е там. Обади се оттам, провеждаме често разговори, доволна е от там. Ще работи, за да спечели малко валута, купила си е кола, каза ми марката.

Момчето ми се ражда вчера връщайки се от Съюза. След завръщането от Съюза Бойчо решава, че трябва да имаме и трето дете. С което не бях съгласна въобще, защото разликата между първото ми дете - Оля и Николай е 10 години. Хич не бях съгласна. Доста абORTи имах, като не го желаех, но мъжът си е мъж. Надви ми най-сетне. Добре, че се роди момче. Той е доволен, предоволен. Николай сега ми е 10 клас в гимназията, добро момче, възпитано момче. И така животът ни тръгна.

На другия етаж постигнахме всичко, всичко ни беше много добре обзведено, бях направила разкошно обзвеждане, много чисто, долу всичко ми беше нагласено, но се получиха едни дразни между братята, заради старатата.. Малкият син много я биеше, много я тормозеше. Аз не давах да я тормозят и я прибрах при мене. След като я прибрах, тя тръгна, защото той направи покупко-продажба между него и майка му, като ние отстъпихме нашия дядо от старатата къща, за да я гледа старатата жена. Но на него целта му е била да измами майка си, хем му приписват стария имот, от новата къща втория етаж му приписва, чрез покупко - продажба и срещу пенсията я караше винаги да му изтегли заем и щом му вземе заема набият я старатата и я изхвърлят. Тя тръгна да проси, мене ме беше срам. Бях я изхвърлили в новата къща, в една стая, нито осветление, нито отопление, аг. Тръгвам да изхвърля храната, на кокошките, тя грабва от това да яде. Викам ѝ, ела бе жена горе, там има ядене, това не е за тебе. Бойчо беше ме предупредил да не я прибирам, Вика, щом прави тия неща няма да я прибиращ, обаче мене ми е жал, как така жив човек, може ли, все пак им е майка. Аз го вижда и го изхвърлям, няма да ѝ дам да яде. Един ден я качих горе - викам, ела горе да си хапнеш. Сложих на масата всичко да си хапне и тъкмо в този момент Бойчо идва с колата, а тя го усещаше и чуваше оттам, от далече като се заприбира. Вика: "А, идва, идва Бойчо". "Абе,

На пазар

нак заеми, все така правиш тия истории, не може, ти създаваш дразги между братята и не те искам". Викам: "Не, недей, остави я". Прибрах я, той си замина на път, сложих му храна и замина. Старател, се разболя, прибраха я в болницата. Не иска никой да я прибере от болницата. На Бойчо Викам, я да идеме да я прибереме. Вика, ти ще я прибереш, ама знаеш ли какъв ангажимент поемаш. Аз съм си гост в къщата, сутрин излизам, вечер се прибирам, аз съм си шофьор. Ти забрави ли как те мъчеше, забрави ли как ту гаваше по 50 ст., забрави ли, че ту изхвърли багажа, забрави ли колко те мъчеше тая жена. Абе, Викам, това са стари неща не искам да ми ги споменаваш, това е минало, недей, пък и майка ту да тръгне да проси нак, срамота е. И в болницата, срамота е, сега нема кой да я прибере, ще я прибереме. Ще направите една сбир-

Викам, не е Бойчо това е комшията", защото много сладко се хранеше, нали знаеш човек като не е ял, се храни. Викам ѝ: "Той е на работа, не се притеснявай, това комшията". "Е, добре тогава" и продължи да се храни. Той влеза, отваря вратата и като я видя: "Какво търсиш ти тука, бързо да си слизаш долу". Викам: "Недей, моля ту се остави я, аз я извиках, аз я качих горе". "Ти знаеш какви кавги ще ни създаде, какви дразги ще ни създаде, защо я прибра. Веднаж те прибрах, цяла година те гледах, изплатих им борча, подмамихах те нак те прибраха,

ка с братята, за да видиме при кого ще остане, тая жена неможе да кара така с присъствието на адвокат. Нито една снаха нема да е в стаята, даже и аз ще сервирям и излизам, разберете си се вие по братски при кого ще остане майка ви. Всеки намери начин да се отърве, никой не я пожела, в присъствието на майката вътре, можеш ли да си представиш какво нещо, какъв удар за един родител, който може да изгледа, да изчува толкова деца и да чува от устата на синовете си, че няма кой

да я прибере, да я гледа, да я чува. Беше много лошо времето на вънка. Идвала Бойчо и ми каза, че всеки е намерил начин, на тоя жената не иска, на оня жената не иска, ами сега аз ще си питам мойта жена, ако е съгласна да я гледа, да я гледа, ако ли не, майко, накъде ти видяте очите – натам. Аз съм си гост в тая къща, зависи сега от жената. Идвала той оттатък и вика: "Всеки намери начин да си измие ръцете, никой не я иска". Викам: "Добре сега, като никой не я иска, къде да отиде тя?", а на вънка дъжд, струп. Викам: "Виж какво, мога ли да отида оттатък и да им кажа вие думи в присъствието на братята ти. Старата ще остане тука, но ще съдиме да си върне нейното, това, което е нейно". Влезнах оттатък, аз им казах: "Всеки е намерил начин да се оправдае чрез вас, чрез жена, чрез деца, аз ще поема ангажимент - тя

В Лом се строят и големи къщи

ще остане при мене, обаче - към малкия се обърнах и Викам - ще те съдя. Това, което си я измамил и ти е приписала ще й го върнеш". Той едни много българни думи ми каза тогава. Разделихме се и оттам започнаха делата, три години и половина се съдиахме докато върнеме имуществото на бабата. Не можа тя да издържи, върнахме и разтуряхме покупко-продажбата между двамата, между сина и нея. Върнахме ѝ това, което трябва, обаче тя не можа да издържи докрай за да ни го прехвърли, остана на нейно име, като имаш предвид, че след смъртта ѝ остават наследници пак синовете, на шестимата. И съответно се раздели пак на шестимата това нещо.

Никой не се отказа от наследството и гори бяха повечето против нас. И започнаха дразните много лошо и на Бойчо Викам, ние повече тук не можем да живеем, тази среда не е за моите деца и най-вече отношенията между тебе и братята ти се влошиха, така че продадохме тази къща с обзавеждането, продадохме я мново евтино. Само прибрах от библиотеката книгите, сервизите и нашите най-необходими неща. Всичко друго оставих - пътеки, килими, дивани, столове, печки, хладилници, кувертиори, всичко. Защото тука, като купихме тази малка къща, нямаше къде да прехвърлим този багаж, който го имах от долу. И така започнахме това голямо строителство, пак двамата, само двамата. Бойчо започна работа с товарна кола "Волво", беше бригадир на "Волвова" бригада. Аз си работих в завода, ами аз откакто се знам от започването ми 1967 г. в завода до 1990-91 година, аз не помня година да не съм останала, да не тегля от касата заем. Дори ми правеха и мои познати услуга като теглеха от взаимоспомагателна каса на техно име и аз на заплата им давах парите. За да взема по-голяма сума заявявам, за да купя нещо по-голямо, повечко.

Строежа го почнахме 1989 г. Доста трудничко - 240 кв. м. един етаж с мазета разкошни, 4 етажа. Трудно, много е трудно като едновременно къща стягаме и студент издържаме. Трудно е много е трудно, но се справяме. След като се махнах от завода вече, съкратиха ме, по-точно след толкова години, 25 години трудов стаж в завода. Бях много добър работник, имах награди, но ме съкратиха и се принудих да се ориентирам да изкарал нещо, да помогам на семейството. Курсовете по фризиорство и козметика ги изкарах в София и си работях сега, направих си фризиорски салон. Първоначално нямах помещение, където да си направя фризиорския салон и се принуди Бойчо, гаражъ, който си му беше, да изкара колата на външка, за да ми отстъпи да си направя един фризиорски салон.

Ние си имаме много обичаи и един от тях е обрязването. Той се прави при момчетата и това трябва да се направи в ранна възраст, докато е малко детето. При това обрязване жени не трябва да присъ-

стъвуват вътре в стаята, където ще обрязват момчето. Този ден момчето се качва в каруца или файтон, и се обикаля, по нашему казано, се прави "алаи" – фактически едно тържество за момчето за този ден, вид сватба фактически, след като пообиколиме с колите насам-натам, ядене, пиеене, музика съответно. Отвън музикантите свирят много силно, през това време, за да не се чуват писъците на детето при обрязване – това се прави без упойка. Прави го специален човек – ходжа, така га се каже, специалист по тези неща – по обрязването.

В Самоков нямаме ходжа и от Пазарджик идвам, най – големите специалисти са от там. Те правят обрязването на момчето. Упойката това е, че напиват момчето с малко алкохол, хващат му ръцете отзад, има си начини. Подпират му задника напред, хващат му ръцете, краката. Това се прави на около 9-10 годишни, не повече, защото те са големи, усещат повече болката, а в ранна възраст преминава по – бързо. Моя син не е обрязван. Аз не съм допуснала да се обрязва, защото аз помня моите братя, когато им направиха това обрязване, писъците които чухах на брат ми, просто са все още в ушите ми и не съм разрешила да се прави обрязването.

За погребенията, при нас е приемо, както се раждаш гол на този свят, фактически така трябва да си отидеш. Ако умре мъж, вечерта се ходи преди погребението, и мъже, и жени, всичко се ходи. Но вечерта при нас се разнася много кафе, много сладкиши, бонбони, алкохол не се разрешава, не се разнася. Следва погребението, на този ден ходят само мъже на гробищата. При нас мъртвеца се заравя чисто гол, само завит в американ и се пускат чисто голи, така.

На гробищата ходят само мъже. Жени не ходят на погребението. След погребението при нас се пали свещ, 52 дни всяка вечер се пали свещ, и на тази свещ, докато гори свещта например, за голя часа гори – през това време се разнася кафе, бонбони, плодове, сладкиши задължително. Всяка вечер по голя часа и се гаси свещта.

Да видиш какви хубави кумки си насадих...

Теменужка, р. 1958 г., Самоков

Педесет и осма година съм родена. На трийсет и шест години съм. Майка ми с мен работеше в текстила. Млада беше. От Самоков идваше с рейсовете на фабриката. Баща ми беше каруцар. Седем деца сме: пет сестри и двама братя. Всичките сме женени.

На училище ходех в Самоков. В градската градина ни водеше. Там

си играехме с кукли, тонку, това-онова, като тука.

Лично /мъжа ѝ/ гойде в Самоков със братовчед си и се запознахме. Като се оженихме, родих шест деца - пет моми и шестото син. Сега вече имам и женени щерки. Трудно си беше, като гойдох тука. За пръв път като гойдох тука, Стойчо и Ана бяха женени. Лично работеше в мината. Сега не работи. Сега си е дома. Аз си гледах децата у нас, чисто сама. Добре се родиха децата и на килограми. На майка ми и на баща ми им беше мъчно, когато се ожених. Майка ми ревеше. Абе, пет сестри сме и аз съм третата и пак им беше мъчно. Майка ми изваше тука. Децата, когато се разболяваха, ги водех на доктор. Болнични си вземах.

В Текстила бях предачка - на гарациите. Имам си и едно внуче от Катемо. Добре е внучката. Радвам се, че имам внуче. Сега и от втората ще имам - от Ането.

Тя се ожени в Сандински. Катемо е в Петрич, а по-малката е в Сливница. Никъде не работя, няма работа. Към съвета работех и ме спряха. За Наза /свекървата/ много хубаво няма /смее се/. Като баба хич не ми е помогала. Хич не ги е гледала децата. Свекъра така ми ги гледаше децата. Пък от него не мога да се оплача. Аз ходя на работа, той ги водеше. Пък като проходиха така - сами. От текстила ме съкратиха. Сама си гледам всичко. Личката си е у дома. Той е болен. Живеем с помощите от съвета, които вземем. При мене останаха три дечички. Те ходят на училище. Наза въобще не ги вика за ядене. Гони ги даже, с камъни. Не ги гледа, не ги пази като баба. Пък свекъра ги гледаше, пазеше ги, нали ти разправям - не мога от него да се оплача. Взема пари от текстила, дам му пари: "На ти пари", като ги гледаше, защо да не му дам. Там вземахме парички. Дома си гледам градина. Изкарваме си чушки, домати.

Пръвата щерка като се ожени и аз ревах. Като се ожени, много тежко ми беше. Отначало много скучно ми беше. Сватби не сме правили на ни една. Парите не стигат. Катемо сама си гледа детето. Има и свекор, и свекърва. Помага ѝ свекървата, не се плаче от нея. Вика, стане сутрин, оправи го, защо на нейното име са го сложили.

Светла - сестра ми, се ожени в Станкето/Дупница/. Баща ми сам си живее. Брат ми си е отдельно там, в къщичка, в Самоков.

Хубаво си ми е дома. И секция съм си купила, и от тия, купечките пътеки съм си заспирала. Чудно ми е. От къщата на всичките по равно е делено. Мазе нямам. Нищо долу нямам. Аз отгоре си имам и там, на тавана имам. Дома се греем с дръва зимата. Много ме гледа Личката /смее се/. Ще слуша, къде ще иде. Едно време какво ме направи. Едно време от Велинград ходеше с една. Ходих най-случайно в Благоевград. Имаме кум и Ильо /сина ѝ/ Вика: "Е, майко, га идеме при кума". Викам: "Добре, ще идеме". Хич не ми се ходеше. Пристигаме у него. Нея я видях

Вътре. Майко, подпалих се направо. Кумата ми Вика: "Няма да правиш кавги тука!" Викам: "Няма нищо". Те пък отидоха на баня там. Като я започнах, утрепах я от кътек. Бих я, както си трябва. Викам: "Ти, ще ми развалиш семейството. Аз шест деца имам, детето ми се ожени - ти ще тръгнеш с него! Как не те е срам?" Той, Лично, нищо не Вика. Аз що тормоз съм брала. лично, пред него я набих. И той, ако се обаждаше и по него ще имаше, ама трае. Циганския го знам. Като се ожених тук, Всички ми Викаха: "Ти не приличаш на циганка, От къде си дошла? Хвани, отивай си ге". Викам: "Къде ще ходя тепърва. Ожених се, ще ходя."

И майка ми, като разбра, и тя. Като гоиде на гости, чак се разболя. Къщата беше построена. Демката живееше на втория етаж. Ама Демката послуша Жана. Жана Вика: "Айде га си идеме в Сандински, имаме си каща, това-онова". Майка ѝ гоиде и ние взехме етажа. Ама аз ти разправям, Всеки месец се плаща.

Демката има три деца: две момчета и едно момиче. Имаше две къщи в Сандински. Едната я прогаде, едната стои. Будали, а бе останай за синовете. Ще израснат синовете, ще видиш още един етаж нагоре. Екстра, с две стаи си беше и плоча. Ще свали покрива, ще бие още една плоча, още един етаж нагоре, за децата. Какво, по две стаи - нормално. А аз, гледай, на Ильо цял етаж. Ако искам аз, отдолу мога да си направя една стая. Да не се бъркам. Що искам, нека си правят. Ильо е във втори клас. Остана тази година. Тези големите учиха тук в училището. И гвете до четвърти клас учиха. И Веска до четвърти клас учи, ама малка я откраднаха. Петнадесет години колко са - дете си е. Нищо не е разбрало. Иначе, там слуша, почита. Кромку са ми децата, слушат и те ге, да не ядат кътек. лично се кара с тях. Мъжка ѝ е музикант. Свири със Стоян - българин, и пее много хубаво. Той е много хубав, ще кажеш, че не е циганин. Всички са хубави, и щерките ми.

Вчера, като отидох за цветя при Милан, Викам: "Дай ми някакви цветя да си сядя за дома."

Да видиш какви хубави кумку си насадих. Жената изкара чепчетата и ми даде, и си посадих. Ама кеф ми е, да си имам в гвора кумку. А терасата, Викам, като се остане клява, живи-здрави лятото, нареди си ги, да видиш що хубаво е отгоре. Иначе имам си всичко. Кухнята ми е отделно. Това откъм терасата ми е кухня.

Отидох с децата в Самоков за картофи. Събрах си там за зимата - ще си имам. Отидох на поберок, събрах, що да правя. Тия са много хубави нашите картофи. Оставих си ситни за семе. Пазя го на тъмно. Лани беше зимала Верка, от баща ми. Ама Вика: "Толкова вкусни и червени, чак се топът и много хубави, като меки са такива - Вика - Нуше, не ходи ли пак нагоре за картофи?" Викам: "Ходих, гокарах." Тя Вика:

"Дай ми гвете, три кила, аз ще ти ги платя!"

Имаме ниви там и баща ми си ги гледа. Защото майка ми, нали

умря. Той сам ги гледа. Тука нищо нямаме. Една градинка дето имам, що е това? Аз викам, тази година, живи-здрави, да вземем една нива, хем тюмън ще си посадя, га си имаме, на моя му разправам. Така и така седиме. Лятото това га ни е работа. Ще ми направи скеле, аз ще си работя, па на края на годината, ще си

взема некой лев. А от седене няма хаир. Дома, е, сготвиш, изчистиши, изпереш - нямаш работа.

Аз, като тръгнах да гойга тука, викам - пък тaka ли ще гойга? Трябва да се облеча, да се наглася. Не мога тaka да тръгна. Искам да съм облечена. Да тръгна аз тaka, да уга някъде, не ми е удобно тaka. За дома, добре съм си, ама, като излезеш, трябва да се облечеш.

Ние не сме страали хич, да ти кажа. Нашите са се разбрали. Не бяхме жадни за нищо. А има някакви деца, жадни и гладнички бяха. Като гойдеха дома, чак майка ми съжаяваше ги. После беше станала майка ми

Млада майка

Вярваша. И го дълде едно детенце мърсоляво, баща ми го гони. "Не го гони!" - майка ми връска. Намаже му масло или мармалад на филията. Даде му да я яде и си отиваше. Майка ми хич не беше стисната. На 55 години почина. Млада беше. Две пъти операция на корема се прави. От тумор, викаха сестрите ми. Отидох нагоре, пръвата операция - добре беше. Ама втори път се оперира и няма един, гъва месеца, и на третия почина. Ние от къде да знаем, че след тази операция ще умре. Ние, ако знаехме, нямашь да гадеме да се оперира. Баща ми ид-

Ва понякога, в събота идваша тука. Той не се оставя, о-о, кола си е купил на стари години. Спестил си е. Почнал е кожи да събира. Та, с пари си играе. Но на никой не помага и това е лошо. Не дава пари. Сестрите ми Викат, четиридесет хиляди лева имал, пък на никой не помага. Да рече: "На ти сине десет." На ти на тебе, на тебе. Вика сестра ми - голямата: "По пет да ни gage". Или три да е, аз ще съм доволна. А той, нищо не ни дава. После пък се сръди. Защо се сръди? Че не ходят у тях да го перат, да го чистят. А той предварително гроб си е направил, до майка ми. Земята си загради, ограда си сложи, паметник, абе всичко. Само една гунка и готово му е. Чесно ти казвам, няма лъжа, няма измама. Той си прави сметката: пет щерки имам, ама няма да го даде никоје една. Сестра има там, до него, гледа го и му прибира парите. За това не дава на нас. Да рече, чакай. Ако беше майка ми, пак ще ни гадеше. А сега, нали е сестра му. Затова така не дава. Майка ми криеше и ни даваше. Като го дадеше тука - винаги ни даваше. Дойде тука, иде на магазина и всичко: ориз, фиде, домати, мляко прясно, кисело. Направи на децата баници, кифли. В къщи им правеше закуска. Оправна беше майка ми. Стане сутринта и ще направи нещо на децата: "Айде, чедо, станете, яжте".

Нямаше да остави децата гладни. Ще си тръгне, първо баща ми гогони напред. Изгони го да не гледа баща ми. Бутне ми у джоба пари и тръгва.

От тази баба до мойта майка - голяма разлика има. Само нейните щерки гледа, а за синовете не гледа. А майка ми за всичките гледа. На мене, на сестрите, на всичките помага. На мене може да gage 200 лева, на другите също дава и досега децата ми са много доволни от майка ми. Ильо Вика: "Майко, баба когато идваше, по 20 лева, винаги ми даваше. Не ми дава 5-10 лева, ами 20 лева ми дава." Защо ти Викат, че разлика има. Ама тя/свекървата/ не гледа. Никога през живота не ме е сменила. Майка ми много беше стабилна и много ни гледаше - много. Като беше дошла тука и беше видяла къде съм се оженила. Къщата въобще не беше стегната. Като го дадеше тука, като взе да рече, чак иска да ме закара в къщи... Аз не мога, ида ли на едно място - не мога. Така, ако трябва навсякъде да се прави, да се мени, какъв е живота - няма да е никакъв.

Като беше жива и на гости си ходехме. При сестрите си ходя. Отидох при брат ми, отидох при сестра ми, видяхме се. Кога си правят те нещо банкетче, това-онова, Викат ни. Аз най-далече съм се оженила.

Я, Демката, и той бега. Днеска е тука. Ще го изгонят от работа. В мината - има десет дена, не е ходил. Ни болнични взема, ни нищо и сега нищо не е направил. А и жена му никъде не работи - седи си дома. Безработна е. Без работа не се седи. Аз хем с майка ми си ходех. В

Самоков, в текстила работехме си с майка ми заедно. От работата се прибрахме. На смени заедно бяхме с нея - пръва, втора. Ама ето, срещнах Личката и гойдох в Черниче. Така е, къдемо си е късмета.

Син та син си искаше Личката. Не ме остави. Пет щерки, пък най-последното син. Той Викаше: "От майчин дом ще си взема, хич да не родиш ти." /смее се/ Толкова кеф що имаше. Па господ му даде - съжало го. Ильо много е работливш. Ще се труди, ще работи, що вземе, що изкара 100 лева, ще вземе 3 хляба за в къщи, гокара ги дома:

"Майко, ето ти - Вика - хлябо, останаха ми двайсет лева, ще уга, ще си купа нещо". Викам: "Добре". Всичките ги гокара и 20 лева си ги вземе.

Щерките никъде не са работили. Един месец голямата работеше към съвета, за баща им. Баща им беше болен. Болен от инфаркт. Трябва много да се пази, много е опасно. Лежа и в болница. Дадоха му трета група пенсия по болест. Отиде той да види какво е, що е.

Като се ожениха щерките, хем тази най-малката, той двата-три дена хляб не яде. Нервираше се много. Тази малката се ожени на петнайсет години. Вика: "Бе, не ме е яг, да станеше колкото другите, няма да ме е яг. Всичките сестри на годините си станаха и се ожениха, а тя толдецата са заедно

Такъв ѝ е късмета, що да правиш. И да се ядосвам, и да не се ядосвам. Ядосвахме се, що сме се ядосвали. Ильо се разва, защото е малък. Винаги си ги уважава. Тази, пръвата, има момиче. Сега в събота ще я докара и насам. Три месеца бебе е. Ама като кукла е. Една пълничка, със сини очи, косата ѝ руса, руса направо, нали ти разправям - много хубава. Тя идва, стои по гвата-три дена, тогава си ходи. Идват и другите, така. Ходех и аз като тях. Ходех, седях една седмица, стана и си го дада с децата. Що да правиш. Там седя. Майка ми си ги гледа децата, чини. Абе, радостно си е. Като идеме още: "На ти пари чедо, иди си купи това, иди си купи онова."

Пред сергията

Тя ми гледаше малките, и трите - Ането, Камето и Весемо. През година са и трите. Едната е 77-ма, другата е 78-ма, третата - 79-та година. Трудно ми беше както ги изглеждах. С първите гвие съм била в болницата. Двете, като се разболяха от бронко-пневмония, да не ти разправям. Тъкмо едната я боцкаха, а другата гвигне температура. Трудно ми беше много, ама като поотраснаха, голямата ги гледаше другите. Помагаше - Ането. Гледа ми децата, аз си ходех на работа. Много съм си доволна от свекъра, и той много ми помогаше. Аз си работех в текстила и оттам си вземах германските. От кметството сега само германските вземам. Преди вобще не отивахме в кметството. От кметството вземаме гвие и четиристотин. Що да правиме. Не стигат парите. Лично инак не пуски. Някой път се кара на мене. Като го прихванат, иначе не ми се кара.

Караме я некак с тия малко пари. Що да правиш. Трябва да се живее.